

Szakmai tanulmányút Lisszabonban

Lánszki Réka beszámolója

Sűrű, izgalmas és több érdekességet is tartogató másfél nap várt rám 2024. szeptember végén Lisszabonban, a FEANTSA EPOCH munkacsoportja által szervezett tanulmányúton, ahol elsősorban minisztériumi dolgozók és néhány civil képviselte a saját országát, no meg jómagam, a BMSZKI színeiben.

A program a lisszaboni Városházán indult, ahol maga a polgármester, Carlos Moedas fogadott bennünket: beszédéből az is kiderült, hogy egészen pontos ismeretei vannak a fővárosban élő hajléktalan élethelyzetű emberek számáról (3378 fő), hogy értelemszerűen itt, illetve Portóban vannak a legtöbben, és itt van a legtöbb férőhely is: az országos 5000 hely fele. Az Önkormányzat egyik legjelentősebb programja keretében az utóbbi években összesen 1000 lakást újított fel rászoruló családok részére egy olyan konstrukcióban, ahol a bérleők jövedelmének maximum 30%-át fordítják lakbérre, a többit az Önkormányzat állja.

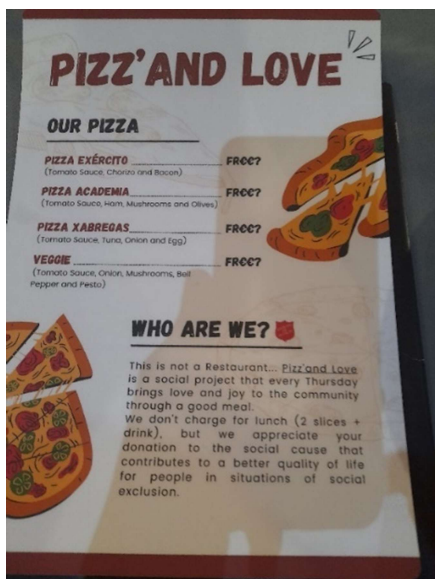
A 2017-2023-as hajléktalanügyi stratégiát annak vezetője, Henrique Joaquim és Paulo Santos, az akciócsoport vezetője mutatta be: ennek fő célja a paradigmaváltás egy sokkal inkább ember- és lakhatásfókuszú megközelítés irányába. Jelenleg is évi 500-550 fővel nő a hajléktalan élethelyzetű emberek száma országosan, a kb. 10.000 főből mintegy 6000-en konkrétan fedél nélküliek, a többiek valamilyen átmeneti lakhatásban élnek. A stratégia középpontjában a megelőzés-lakhatás-javaslatlétel hármasa áll – ez utóbbi kapcsán különösen izgalmas, hogy az egész folyamatba bevontak több, mint 700 érintettet, hogy ők maguk mondhassák el, mire lenne szükségük. Nem meglepő módon ezek alapján a szociális bérlakások mennyiségének növelése a fő célkitűzés.

Az elméleti megalapozás után a délután folyamán, illetve másnap délelőtt az ellátórendszer több helyszínével megismerkedhettünk – némelyikkel személyes látogatás formájában, másokkal előadások keretében.

Az első helyszínen rögtön ebéddel vártak minket. Az Üdvhadsereg által fenntartott intézmény specialitása a csütörtöki pizzaebédek szervezése, amikor a bentlakók a környék lakóit várják közös pizzázásra.

Ez egy nagyon izgalmas és az integráció területén jó tapasztalatokkal szolgáló kezdeményezés: minden csütörtökön megnyitja a kapuit a külvárosi környezetben lévő szálló, ahol a lakók szolgáltatják a képen látható menüt. Két szelet pizzát és üdítőt választhatnak a vendégek, amiért adománnyal fizetnek. Egy-egy alkalommal 25-30 főt tudnak fogadni, akik közös térben fogyasztják el az ételt, együtt a főző csapattal. Minket is a lakók szolgáltak ki, akik közül mindenki beszélt angolul. A lakók rendkívül kedvesek voltak, igazán jól tartottak minket (és szemmel láthatólag nagyon izgultak, hogy minden jól sikerüljön). A hely maga egy nagy raktárépületnek tűnt, amit belül fakkokra osztottak, és egy nagyobb belső térben alakították ki az éttermet, igényesen, szép dekorációval.

A következő megálló a VITAE nevű szervezet krízisszállója volt Lisszabon külvárosában. Annyiban emlékeztetett az Alföldi szállóra, hogy jó nagy intézmény, 128 főt lát el, és alacsonyküszöbű ellátást nyújt, ahová bárki bekerülhet. A szálló 3 hónapra nyújt a szállás- és ellátás (!) mellett intenzív szociális munkát, a szolgáltatást igénybe vevők nagy része szerhasználó. Ebből indul ki a specialitásuk is: mivel mindenképpen használnának valamit ezek az emberek, jobbnak látták, hogy inkább az intézmény falai között, ellenőrzötteen tegyék ezt, ezért létrehoztak egy egységet, ahol a szociális munkások egy központi szobából figyelik, ami három másik, belső ablakkal ellátott szobában történik. Mindegyik szobában engedélyezett valamilyen szerhasználat (az egyikben alkohol, a másikban bármi, amit szívnak, a harmadikban belőhetik magukat a lakók), 30 percet tölthet bent 3-3 ember. A tapasztalatok nagyon jók, megszűntek a balhék a környéken, nyugodtabb lett a hangulat bent a szállón, és ami a legfontosabb, és talán az egész kulcsa: bizalmi kapcsolat alakult ki mind a lakók között, mind a lakók és a szociális munkások között ebben a térben.

Az egész intézmény és a szobák állapota nagyon más volt, mint amihez itthon szoktunk. Az igényesen kivitelezett helyiségekben tisztaság és rend uralkodott. Ennek részben oka lehet az is, hogy napközben a lakóknak el kell hagyniuk a szobát, elvárás az aktivitás, szerveznek is nekik elfoglaltságokat a közös nappaliban és étkezőben. Nagyon tetszett, hogy a háziállataik (itt elsősorban kutyák) végig a gazdáik mellett lehetnek.

Itt hallottunk/láttunk még két projektről szóló előadást arról, hogy miként próbálnak javítani a szállók fizikai környezetének minőségén. Az egyiket egy iparművészeti csoport tervezte meg és mutatta be. Őszintén szólva nehéz volt elhinni, hogy az megvalósulhat, hiszen minden elképzelést felülmúló terveket láttunk (akármikor beköltöznék magam is), és bár a kivitelezés még nem indult el, valóban meg fog történni.

Végül két sorstárs segítő hölgy beszélt a megéléseikről: számomra ez volt a legmaradandóbb élmény, viszont a téma érzékenysége miatt a legnehezebben visszaadható. Mindketten sok évet töltöttek az utcán szerhasználóként, számukra egy női csoporthoz tartozás élménye hozott fordulatot az életükben.

A második napi programból két érdekes helyszínt emelnék ki: az egyik egy ártalomcsökkentésre specializálódott szervezet (GAT) belvárosi telephelye, ahol szintén felügyelt keretek mellett nyújtanak alacsonyküszöbű szolgáltatást szerhasználóknak. Az eredményeik szintén nagyon jók, bár némileg árnyalta a képet, hogy – mint informálisan megtudtam - a kollégák (hiába kapnak szupervíziót) a fokozottan nehéz helyzetben jellemzően hamar kiégnek. Mindenesetre maga a hely nagyon izgalmas volt, ahogy egy szűk foghíjtelken kialakították a szolgáltatásokat – tudatosan azon a környéken Lisszabonnak, ahol a szerhasználók és a dílerek leginkább megtalálhatók. Itt is kialakítottak 2 helyiséget, ahol a szerhasználat támogatott és felügyelt keretek között történhet, biztonságos körülmények között, de emellett teljes körű szociális munka folyik, minden kisebb-nagyobb kérdésben segítik az ügyfeleket. Külön érdekesség volt, hogy eleinte kineveztek egy napot a héten, amikor kifejezetten csak a női ügyfelek kereshették fel az intézményt, gondolva arra, hogy a legtöbb női ügyfelük bántalmazó kapcsolatban él, itt lehet egy szeparált terük – idejük. Sokan élnek ezzel a lehetőséggel, de egyre több nő mer megjelenni a többi időpontban is, kialakult egy erős bizalom az intézmény és a szociális munkások iránt.

A másik helyszín egy nappali foglalkoztató volt, amit a Santa Casa szervezet üzemeltet. Számomra a legmegdöbbentőbb a lokációja ennek az intézménynek, hiszen a portugál Parlamenttel szemben, attól alig 200 m-re található – ezt Magyarországon elég nehéz lenne elképzelni. Itt kisebb művészeti alkotásokat, játékokat készítenek olyan emberek, akik munkába állásra valamilyen okból képtelenek, viszont alkalmasnak kell lenniük az önálló életvitelre megfelelő lakhatásban (például szobabérlés), és a stáb tagjai. Az ügyfelekkel szociális munkások, pszichológusok, művészetterapeuta foglalkozik az itt töltött idő alatt. Itt is maguknak főz minden nap egy csapat, ebédjükre pedig bennünket is meginvitáltak (nagyon finom volt!).

Számomra talán a legnagyobb tanulsága a látottaknak/hallottaknak az a nyitott és kreatív szemléletmód, ami szinte mindenhol jelen volt a megismert helyszíneken és projekteken. Ennek a szellemiségét hoztam haza magammal. Bár az anyagi lehetőségek itthon messze nem érik el a portugál színvonalat – pedig sok szempontból hasonló adottságokkal rendelkező ország -, az ötleteikből és jó gyakorlataikból források híján is meríthetünk.

A tanulmányúton való részvétel az Európai Unió támogatásával, a BMSZKI 2024. évi Erasmus+ programjának keretében valósulhatott meg. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

Az Európai Unió
támogatásával

